

PRITARTA

Vilniaus miesto savivaldybės
administracijos direktoriaus
2017 m. rugpjūčio 28 d.
įsakymu Nr.3-2109

PATVIRTINTA

Vilniaus lopšelis-darželis „Vėrinėlis“
direktoriaus
2017 m. spalio 23 d.
įsakymu Nr.V-95

**Vilniaus lopšelio-darželio „Vėrinėlis“
Išimokyklinio ugdymo programa
„Tautų vėrinukas“**

TURINYS

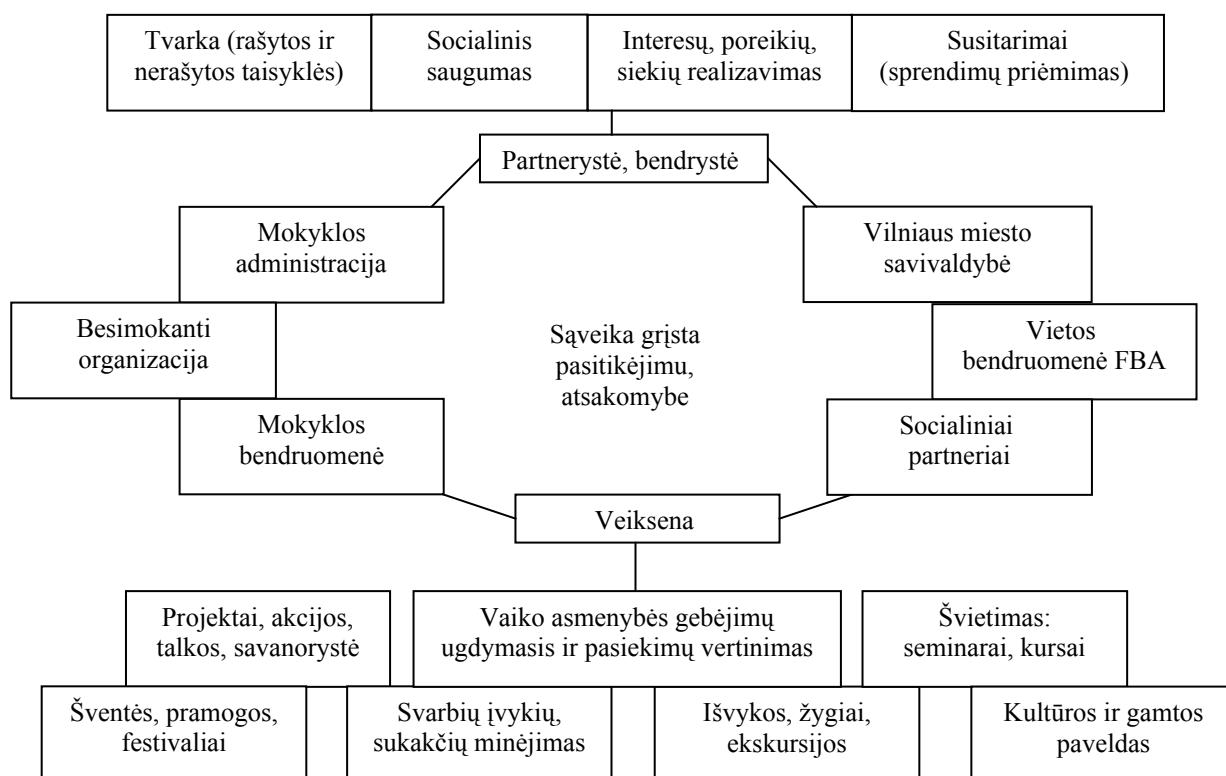
1. Bendrosios nuostatos.....	3
2. Ikimokyklinio ugdymo programos paskirtis.....	6
3. Ikimokyklinio ugdymo principai.....	6
4. Tikslas ir uždaviniai.....	7
5. Ikimokyklinio ugdymo programos „Tautų vėrinukas“ priedas.....	8
• Komunikacinis aktyvumas.....	12
• Socialinė atsakomybė.....	16
• Pažinimo inovatyvumas.....	19
• Sveika ir saugi gyvensena.....	23
• Menas.....	28
Literatūra.....	34

1. BENDROSIOS NUOSTATOS

Vilniaus lopšelis-darželis „Vėrinėlis“ (toliau – Darželis) yra juridinis asmuo, nesiekianti pelno Vilniaus miesto savivaldybės institucija, adresu: S.Stanevičiaus g. 68, LT-07112 Vilnius, tel. (8 5) 247-91-29, el. p: rastine@verinelis.vilnius.lm.lt, direktore@verinelis.vilnius.lm.lt internetinis puslapis: www.vilniausverinelis.lt

Teisinis statusas: institucijos grupė – ikimokyklinio ugdymo įstaiga, tipas – lopšelis - darželis. Grupė: neformaliojo švietimo mokykla. Lopšelyje-darželyje ugdymas vyksta lietuvių, lenkų, rusų kalbomis, veikia 12 grupių: ikimokyklinio ugdymo grupės (2-3 metų amžiaus ir nuo 3 metų amžiaus iki pradinio ugdymo pradžios).

Vilniaus lopšelyje-darželyje „Vėrinėlis“ veikia stipri bendruomenė – administracija, mokytojai, ugdytiniai, jų tėvai (globėjai) ir kiti asmenys, vienijami multikultūrinio (lietuvių, lenkų, rusų tautų) ugdymo(si) santykio ir bendrų švietimo tikslų. Ikimokyklinės ugdymo įstaigos bendruomenės ir vietos bendruomenių sąsajos yra tampoios (žr. 1 pav.). Mokyklos ir vietos bendruomenės kartu su socialiniais partneriais kurdamos bendrus bendradarbiavimo projektus, pasitikėjimu išnagrinėja įvairius pasiūlymus, vietovės ypatumus (socialines grupes, tradicijas, papročius ir kita), įvertina realias galimybes ir įgyvendina bendrą ugdymosi procesą. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos bendruomenė nuolat reaguoja į tėvų (kurie dažnai gyvena tam tikroje vietos bendruomenės ir darželio teritorijoje) poreikius ir lūkesčius vaiko atžvilgiu, vaiko ugdymo kultūrų įvairovės bei vaiko ugdymo modelių, kuriuos jiems gali pasiūlyti darželis, priimtinumą tėvams.

1 pav. Ikimokyklinės ugdymo įstaigos ir bendruomenės sąveika.

Požūris į vaiką, jo poreikius ir ugdymą(si).

Darželyje sudarome palankias sąlygas kiekvieno vaiko multikultūrinio (lietuvių, lenkų, rusų tautybių) identiteto, saviraiškos bei kūrybingumo, sveikos gyvensenos ugdymui(si). Kiekvieną vaiką priimame tokį, koks yra. Gerbiame vaiko teises, leidžiame *vaikui būti vaiku*: saugiai žaisti, aktyviai judėti, juoktis, pažinti, tyrinėti, eksperimentuoti, kurti aplinką, gerbti save ir kitus žmones. Atsižvelgiame į prigimtinius bei specialiuosius vaiko poreikius, sudarome sąlygas turintiems individualių (kalbos ir komunikacijos bei kitus sveikatos sutrikimus) ir ypatingų gebėjimų ugdymui(si).

Mūsų mokytojų vaidmuo: plėtoti socialinį-multikultūrinį dialogą, puoselėti etinių kultūrų tradicijas, papročius, vertybes, užtikrinti teigiamą vaiko sąveiką su sociokultūrine ir gamtine aplinka, sudaryti sąlygas mokytis žaidžiant, stebėti ir fiksuoti vaikų pažangą, vadovaujantis Pasiekimų aprašu.

Tėvų (globėjų, rūpintojų) ir vietos bendruomenės poreikiai. Siekiame atliepti tėvų (globėjų) bei vietos bendruomenės poreikius. Teikiame vaiko priežiūros ir kokybiško vaiko kompetencijų ugdymo(si), papildomo meninio (muzikos, keramikos), sporto (karate, krepšinio, futbolo), šokio (klasikinių, sportinių) ugdymo(si) paslaugas. Tėvų pageidavimu organizuojame ekskursijas, į Vilniaus muziejus, lėlių teatrą, lankomės VU Botanikos, Zoologijos soduose ir kituose edukaciniuose renginiuose. Propaguojame „Pozityvią tėvystę“, savanorystę, sveiką gyvenseną, šeimos tautinės ir etninės kultūros tradicijas, vertybes.

Mokytojų pasirengimas. Įstaigoje dirba aukštąjį, aukštesnįjį pedagoginį išsilavinimą turintys mokytojai, specialistai (logopedai) gebantys bendrauti lietuvių, lenkų, rusų kalbomis. Įgiję vyresniojo mokytojo, meninio (muzikos) ugdymo pedagogės ir mokytojo metodininko kvalifikacines kategorijas. Siekiame kelti *mokytojo profesinį prestižą*. Įsiklausome į individualius mokytojų poreikius, organizuojame seminarus, tęstinius apmokymus, kursus įstaigoje ir už jos ribų. Sudarome sąlygas mokytojui nuolat tobulinti asmenines ir profesines kompetencijas (atnaujinti bei papildyti žinias, gebėjimus, įgūdžius susisijusius su visuomenės ir technologijų pokyčiais). Savo turima gerąja patirtimi, praktika bei stiprybėmis dalijames atvirose veiklose, seminaruose, konferencijose miesto, šalies mastu.

Įstaigos savitumas. Darželio bendruomenė: administracija, mokytojai, specialistai, tėvai (globėjai) dirba komandoje: rengiame bendrus projektus į kuriuos įtraukiame specialiųjų poreikių, ypatingų gebėjimų turinčius vaikus, taipogi atsižvelgdami, kad šeimose vyrauja dvikalbystė, trikalbystė, darželyje vaikus ugdome lietuvių, lenkų, rusų kalbomis. Mokytojai kūrybiškai išnaudoja nuolatos atnaujinamas edukacines lauko erdves, ITK, įgyvendina gamtamokslinius projektus, sveikatingumo programėles,

tradicinius ilgalaikius projektus „Teatro festivalis“; „Tautų vėrinukas“, „Popietė su senoliais“, švenčiame tautines, kalendorines ir religines šventes. Aktyviai dalyvaujame bendruose projektuose, renginiuose su Vilniaus miesto metodinio ratelio „Gija“ ikimokyklinėmis įstaigomis bei socialiniais partneriais – Lenkų Respublikos ambasada Vilniuje, Lenkų kultūros namais ir kt.

Regiono savitumas. Lopšelis-darželis „Vėrinėlis“ įsikūręs Fabijoniškių mikrorajone, kurio aplinkoje vyrauja daugiaaukščiai gyvenamieji namai, žalioji zona. Bendradarbiaujame, rengiame bendrus (tautinius, sporto, meno ir kt.) projektus, šeimos šventes su Fabijoniškių bendruomenės asociacija, Fabijoniškių seniūnija, 6 VPK Fabijoniškių policijos nuovada, Vilniaus miesto metodinio ratelio „Gija“ įstaigomis, Ateities, S.Stanevičiaus, Vladislovo Sirokomles, Jono Pauliaus II gimnazijomis, Fabijoniškių, VŠĮ futbolo „Nikė“, VŠĮ Sostinės krepšinio mokyklomis, kuriose mokosi mūsų buvę ugdytiniai.

Požiūris į vaiką, filosofiniu, psichologiniu ir pedagoginiu aspektais. Pakitusios ekonominės sąlygos įtakojančios socialinių vertybių kaitą, keičia požiūrį į šiuolaikinį vaiką, jo ugdymą(si). Vaikas, susidūręs su naujumu, nežinomumu, išskylančiais pavojais, gebėtų rasti pozityvius sprendimo būdus. Supratingai priimdami visuomenės, technologijų pokyčius, siekiame, kad *vaikas būtų vaiku* bei taikome novatoriškas pedagogines strategijas, vaiką įgalinančias mokytis žaidžiant. Ši strategija skatins išugdyti šiuolaikiniams vaikams reikalingų gebėjimų: mokėti mokytis, valdyti informaciją, komunikuoti, gebėti adaptuotis, dirbti komandoje, mokytis visą gyvenimą ir pan. Ypatingą dėmesį skiriame etninių kultūros vertybių perteikimui ir kultūrinės tapatybės ugdymui(si). Sudarome sąlygas tautos, krašto kultūros tęstinumui, jos tapatybės išsaugojimui, nuolatiniam vertybių kūrimui, puoselėjame krašto atvirumą ir dialogiškumą, bendruomeniškumą.

Ugdymo(si) programos ir teisinių dokumentų sąsajos. Vadovaujantis Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija, nuosekliai įgyvendinant Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją (1995), Lietuvos Respublikos švietimo įstatymą (2011) bei LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pakeitimais (2017), kartu su Policija, Vaikų teisės atstovais, įstaigos Vaiko Gerovės komisija, užtikriname nepilnamečių teises ir interesus, siekdami ugdyti pagarbą žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms; sudarome lygias galimybes vaikui aktyviai dalyvauti ugdymo(si) procese, perimant kultūros ir žinojimo pagrindus, visuotines vertybes; garantuojame jo tapatybės išsaugojimą, tenkindami etninius, socialinius, pažintinius poreikius, laisvai pasirenkant veiklą; ugdome vaiko asmenybę, jo talentus ir protinius, fizinius sugebėjimus, skatindami reikšti savo nuomonę.

Lietuvos “Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijoje“ (2013), skirsnyje 9.7. pateikiama, jog globalizacijos amžiuje svarbu iš naujo persvarstyti savo tautinį tapatumą bei Lietuvos švietimui kelia

uždavinius stiprinti piliečių istorinę savimonę ir savigarbą. Atnaujiname darželio programą, įtraukdami kultūros ir gamtos paveldo objektus į ugdymą(si).

Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos (1995) 16 str. teigimu, kad „*nė vienas vaikas negali būti savavališkos ar neteisėto kišimosi į jo teisės į asmeninį<...>gyvenimą*“, darželio bendruomenės nariai užtikrina konfidencialumą bendraujant su vaiku ir jo artimaisiais: apie vaiko ugdymosi problemas, pasiekimų pažangą su tėvais (globėjais) kalbama individualiai, vaiko vertinimo duomenys nėra viešinami ar lyginami su kitų vaikų pasiekimais.

Ikimokykline ugdymo programa „Tautų vėrinukas“ siekiame multikultūrinio - lietuvių, lenkų, rusų tautų ugdymo(si) integralumo su „Bendrają priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa“, „Priešmokyklinio ugdymo(si) standartais“. Įgyvendinant ugdymo turinio socialinio multikultūrinio kryptingumo, kūrybingumo, individualumo principus, sukurta ugdymo(si) programa pagal įstaigą lankančių skirtingų kultūrų vaikų poreikius, patirtį, tėvų (globėjų), vietos bendruomenės lūkesčius.

2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS PASKIRTIS

Ikimokyklinio ugdymo programa „Tautų vėrinukas“ skirta mokyklos bendruomenei - mokytojams, švietimo pagalbos specialistams, ugdytiniais, jų tėvams (globėjams) ir kitiems asmens, siekiantiems įgyvendinti multikultūrinio ugdymo(si) santykio ir bendrų švietimo tikslų. Programos turinys, sudarytas remiantis „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“, užtikrinantis vaikų saugias ir lygias galimybes ugdytis. Realizuojant ugdymosi turinį, mokyklos bendruomenės nariai turi sąlygas taikyti įvairias ugdymo(si) formas, metodus, būdus, informacines komunikacines technologijas ir perteikti šiuolaikiniams vaikams unikalios ugdymo(si) patirties reikalingos mokytis mokykloje. Tėvai (globėjai) sistemingai ir laiku gauna informaciją apie vaikų pasiekimus ir pažangą, mokyklos veiklą.

3. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Socialinio-multikultūrinio kryptingumo – vaikų darželyje gaiviname ir puoselėjame lietuvių, lenkų, rusų liaudies kultūros vertybes; ugdymą(si) orientuojame į vaiko socialinių, kultūrinių kompetencijų plėtojimą bei tautinio tapatumo jausmo žadinimą, bendrystę.

Integralumo – atsižvelgiame į vaiko visuminį pasaulio suvokimą ir jo mąstymo bei veiklos konkretumą ir sinkretiškumą; ieškome ugdymo turinio sąsajų su socialiniu - kultūriniu gyvenimo kontekstu.

Individualumo – pripažįstame ir puoselėjame vaiko individualybę; ugdymą(si) grindžiame individualių vaiko fizinių, psichinių ir socialinių ypatybių pažinimu; atsižvelgiame į individualius ugdymo(si) poreikius, sudaromos galimybės ypatingų gebėjimų ugdymui(si).

Kūrybingumo – pirmenybę teikiame spontaniškai, žaismingai, originaliai, o ne atgaminamajai, reprodukuojančiai veiklai; vaikai motyvuotai įtraukiami į aktyvią, skatinančią interpretuoti veiklą; sudarome sąlygas saviraiškai ir kūrybinių galių plėtojimui(si); palaikome pastangas veikti novatoriškai.

Sveikos gyvensenos – sveikatą laikome pagrindine harmoningo žmogaus vystymosi prielaida; įgyvendiname sveikatą tausojančias ir stiprinančias priemones; sudarome palankias ugdymo(si) sąlygas darniam vaiko psichiniam ir fiziniam vystymuisi, tobulėjimui.

4. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas

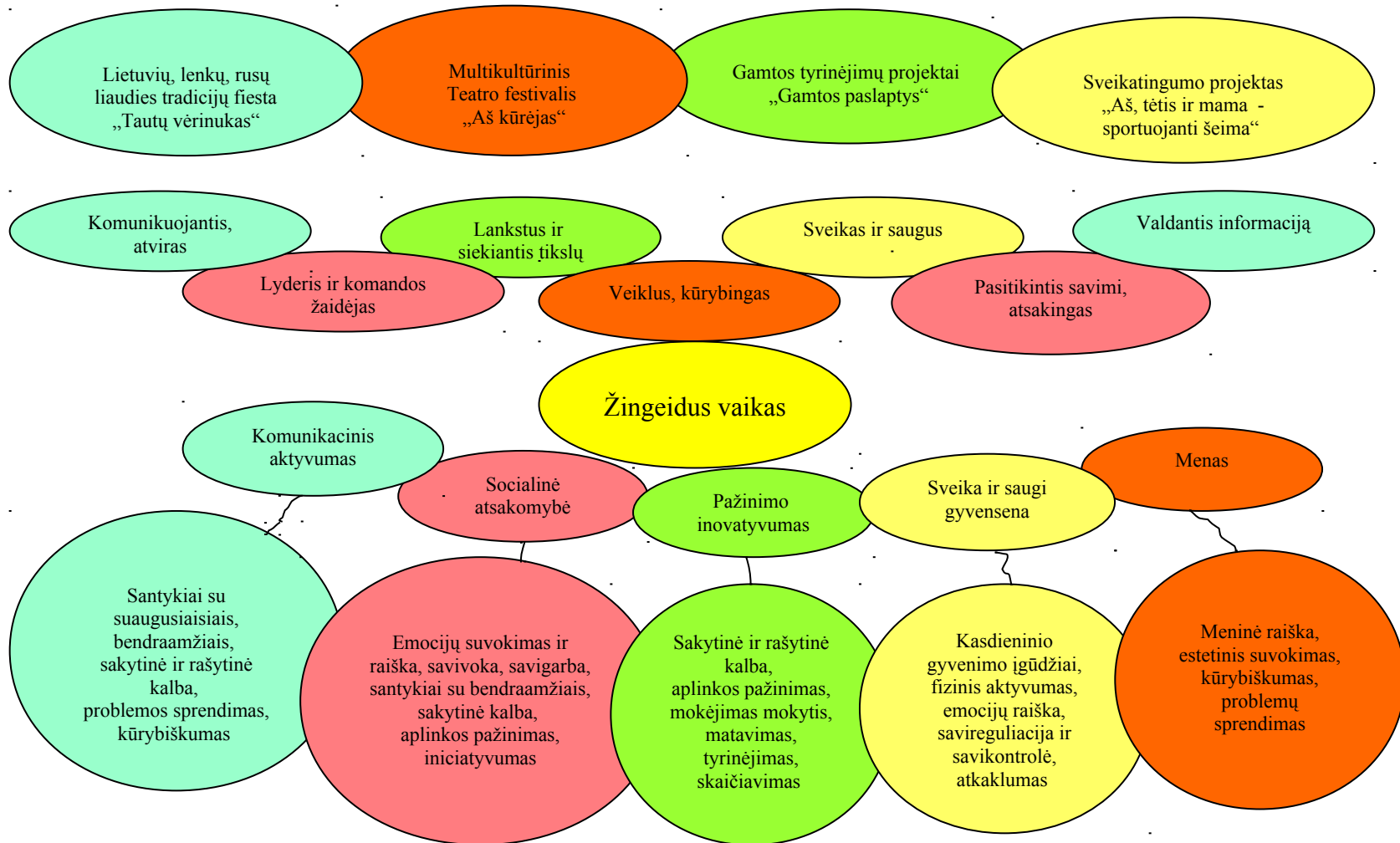
Atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsniniais, padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Uždaviniai:

Siekti, kad vaikas:

- gerbtų savo, kitų etninę kultūrą, puoselėtų savo tautos tradicijas, papročius; gebėtų kurti socialinį dialogą, partnerystę su kitataučiais;
- aktyviai dalyvautų, pozityviai bendradarbiautų, formuotų bendrus tikslus ir jų siektų, kūrybiškai išreikštų save šeimos, ugdymo įstaigos ir vietos bendruomenės gyvenime;
- plėtotų individualias fizines, socialines, pažinimo, kalbos, bendravimo, kūrybines galias, ugdytųsi mokymo(si) įpročius, supratingai priimtų pokyčius bei būtų pasiruošusiam keisti asmeninę kryptį;
- ugdytųsi sveikos gyvensenos nuostatas, saugotų ir stiprintų sveikatą, siektų fizinio, emocinio saugumo, suprastų kaip išvengti pavojingų medžiagų bei rizikingo elgesio.
- mokytųsi žaisdamas, veikdamas: keltų asmeninius tikslus, klausimus, tyrinėtų, rinktųsi kūrybiškus veiklos būdus, novatoriškas priemones, naudotųsi informacinėmis technologijomis, samprotautų apie tai, ko išmoko, dalintųsi informacija, žiniomis su kitais, kurtų, numatytų tolesnės savo veiklos žingsnius.

5. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS „TAUTŲ VĖRINUKAS“ PRIEDAS

2 pav. Ikimokyklinio ugdymo programa „Tautų vėrinukas“

Ikimokyklinio ugdymo programoje „Tautų vėrinukas“ naudojami trumpiniai skiltyje „Pasiekimai“

1 lentelė

Nr.	Vaiko ugdymosi pasiekimų sritis	Srityje vaikui ugdantis tobulėja	Pasiekimų trumpiniai
1.	Kasdieninių gyvenimo įgūdžių	1. Vaiko asmeniniai mitybos ir valgymo įgūdžiai.	1.1.
		2. Kūno švaros ir aplinkos tvarkos palaikymo įgūdžiai.	1.2.
		3. Saugaus elgesio įgūdžiai.	1.3.
		4. Taisyklinga kūno laikysena.	1.4.
2.	Fizinis aktyvumas	1. Stambiosios motorikos įgūdžiai ir fizinės vaiko savybės.	2.1.
		2. Smulkiosios motorikos įgūdžiai, rankų-akių koordinacija.	2.2.
3.	Emocijų suvokimas ir raiška	1. Savo jausmų raiška, suvokimas ir pavadinimas.	3.1.
		2. Kitų žmonių jausmų atpažinimas ir tinkamas reagavimas į juos.	3.2.
		3. Savo ir kitų nuotaikų ir jausmų apmąstymas.	3.3.
4.	Savireguliacija ir savikontrolė	1. Gebėjimas nusiraminti ir atsipalaiduoti.	4.1.
		2. Jausmų raiška tinkamais būdais, jausmų raiškos kontrolė.	4.2.
		3. Gebėjimas laikytis susitarimų, taisyklių.	4.3.
5.	Savivoka ir savigarba	1. Vaiko asmeninio tapatumo jausmas.	5.1.
		2. Bendrumo su šeima, grupe jausmas, tautinio tapatumo jausmas.	5.2.
		3. Pozityvus savęs vertinimas.	5.3.
6.	Santykiai su suaugusiaisiais	1. Gebėjimas atsiskirti nuo tėvų ir pasitikėti pedagogais, abipusė pagarba.	6.1.
		2. Gebėjimas mokytis palaikyti partneriškus santykius su pedagogais.	6.2.
		3. Žinojimas, kaip saugiai elgtis su nepažįstamais suaugusiaisiais.	6.3.
7.	Santykiai su bendraamžiais	1. Gebėjimas užmegzti geranoriškus santykius su kitais vaikais.	7.1.
		2. Gebėjimas mokytis bendrauti ir bendradarbiauti, spręsti tarpusavio nesutarimus.	7.2.
		3. Gebėjimas užmegzti ir palaikyti artimesnius asmeninius santykius su vienu ar keliais vaikais.	7.3.
8.	Sakytinė kalba	1. Aplinkinių kalbėjimo, skaitymo klausymasis.	8.1.
		2. Kalbėjimo atpažinimas ir supratimas.	8.2.
		3. Natūralus vaiko kalbėjimas su suaugusiaisiais ir vaikais apie savo patirtį ir išgyvenimus.	8.3.
		4. Vaiko kalbėjimas su suaugusiaisiais ir vaikais apie supančią aplinką, jos objektus, įvykius.	8.4.

		5. Kalbėjimas laikantis perprastų kalbos taisyklių.	8.5.
		6. Tautosakos ir grožinės literatūros kūrinių deklamavimas, sekimas, pasakojimas.	8.6.
9.	Rašytinė kalba	1. Domėjimasis skaitymu, raidėmis, žodžiais bei įvairiais simboliais ir jų reikšmėmis.	9.1.
		2. Domėjimasis rašymu, raidžių bei žodžių rašinėjimas, įvairių simbolių braižymas ar piešimas.	9.2.
		3. Trumpų žodelių skaitymas.	9.3.
10.	Aplinkos pažinimas	1. Socialinės aplinkos pažinimas.	10.1.
		2. Gamtinės aplinkos pažinimas.	10.2.
		3. Pagarba gyvybei ir aplinkai.	10.3.
11.	Skaičiavimas ir matavimas	1. Gebėjimas vartoti skaičius ir matematinius simbolius daiktų kiekiui žymėti, daiktų grupėms palyginti pagal kiekį.	11.1.
		2. Gebėjimas suprasti daikto vietą eilėje, pastebėti dėsningumus, sudaryti įvairias sekas.	11.2.
		3. Gebėjimas tapatinti, grupuoti, klasifikuoti daiktus pagal formą, dydį, spalvą.	11.3.
		4. Gebėjimas matuoti.	11.4.
		5. Daikto vietos ir padėties erdvėje suvokimas.	11.5.
		6. Laiko tėkmės suvokimas.	11.6.
12.	Meninė raiška	1. Emocijų, patirties, minčių, išpūdžių raiška meninėmis priemonėmis ir būdais.	12.1.
		2. Meninės raiškos priemonių tyrinėjimas ir eksperimentavimas.	12.2.
		3. Meninė kūryba ir improvizacija.	12.3.
13.	Estetinis suvokimas	1. Nusiteikimas grožio, meninės kūrybos potyriams bei džiaugsmui; aplinkos, žmonių santykių, meno, savo ir kitų kūrybos grožio pajauta.	13.1.
		2. Jautrumas grožiui, meno raiškos priemonėms (spalvai, linijai, formai, judesiui, muzikos garsams ir kt.).	13.2.
		3. Jutiminių ir emocijų grožio išgyvenimų prisiminimas, apmąstymas ir dalijimasis su kitais.	13.3.
14.	Iniciatyvumas ir atkaklumas	1. Gebėjimas pačiam susirasti veiklą ir ją turiningai plėtoti.	14.1.
		2. Gebėjimas ištraukti iš suaugusiojo pasiūlytą ugdomąsi skatinančią veiklą, susikoncentruoti ir išradingai ją plėtoti.	14.2.
		3. Gebėjimas susidoroti su kliūtimis siekiant sumanymų realizavimo.	14.3.
15.	Tyrinėjimas	1. Domėjimasis supančia aplinka.	15.1.
		2. Tyrinėjimas pasinaudojant įvairiais pojūčiais.	15.2.
		3. Atrastų, sužinotų dalykų aptarimas.	15.3.
16.	Problemų sprendimas	1. Problemų atpažinimas, išvėlgimas.	16.1.
		2. Sprendimų, išeičių paieška ir tinkamiausio sprendimo pasirinkimas bei įgyvendinimas, pasekmių, panaudojus sprendimą, stebėjimas ir apmąstymas.	16.2.
		3. Mokymasis įveikti nesėkmes.	16.3.
17.	Kūrybiškumas	1. Domėjimasis naujais, nežinomais, sudėtingais dalykais.	17.1.
		2. Gebėjimas išvėlgti problemas, klausinėti, diskutuoti, įsivaizduoti, fantazuoti.	17.2.

		3. Gebėjimas ieškoti atsakymų, netikėtų idėjų, kurti variantus, savaip pertvarkyti, pritaikyti.	17.3.
		4. Drąsa veikti, daryti savaip.	17.4.
18.	Mokėjimas mokytis	1. Numatymas, ko nori išmokti.	18.1.
		2. Aktyvus mokymasis.	18.2.
		3. Gebėjimas apmąstyti, ko išmoko.	18.3.

**Ikimokyklinio ugdymo programos „Tautų vėrinukas“ turinio įgyvendinimui
naudojami ugdymo(si) metodai, priemonės:**

- metodai: kalbinis bendravimas, pokalbis, diskusija, pasakojimas, žodinė kūryba, žaidimai, tyrinėjimas, stebėjimas–pamėgdžiojimas, stebėjimas-bandymas, eksperimentavimas, gamtotyra, darbas, saviraiška garsu, žodžiu, mimika, judesiu, spalvomis, inscenizacijos, šventės, koncertai, konkursai, parodos, viktorinos, fiesta, išvykos, ekskursijos į artimiausius rajono kultūros ir gamtos objektus, Vilniaus muziejus, parodos, teatrus;
- priemonės, medžiagos: lietuvių, lenkų, rusų liaudies tautosaka, grožinė literatūra, pasakos, folkloras, enciklopedijos, žurnalai, laikraščiai, plakatai, žemėlapiai, foto albumai, paveikslai, magnetinės ir interaktyvios lentos, loginiai, didaktiniai, ratelio, judrieji, komandiniai žaidimai, mozaika, loto, kortelių, stalo žaidimai smulkiąjai motorikai, konstruktoriai, muzikos instrumentai, sportinis inventorių, kaladėlės, tyrinėjimų stalas (švieslentė), audio, video įrašai, dailės, rašymo priemonės, drabužiai, akseksuarai, siūlai, juostos, kaspiniai, kaukės, perukai, audiniai, lėlės, valgio įrankiai, indai, transportas, gamtinė medžiaga, tyrinėjimo, matavimo, skaičiavimo priemonės, interaktyvios mokomosios priemonės, kompiuterinė įranga ir kita.

Specialiuosiujų ir ypatingų (kalbos ir komunikacijos) gebėjimų ugdymui(si):

- metodai: pokalbis, pasakojimas, interviu, žodinė kūryba, žaidimai, saviraiška garsu, žodžiu, mimika, judesiu, stebėjimas–pamėgdžiojimas;
- kalbinės priemonės, medžiagos: lietuvių, lenkų, rusų liaudies tautosaka, grožinė literatūra: mįslės, minklės, priežodžiai, pajuokavimai, lopšinės, skaičiuotės, šmaikštūs ketureiliai, internetiniai tinklapiai skirti logopedams ir pan.; magnetinė lenta, lietuvių, lenkų, rusų kalbų

raidžių trafaretai, kalbos ir loginiai žaidimai, labirintai, žaidimų kauliukai, mozaika, lotto, kortelių, stalo žaidimai smulkiąjai motorikai, plakatai, muzikos instrumentai, audio įrašai, diktofonas, internetiniai žaidimai ir kita.

KOMUNIKACINIS AKTYVUMAS

Siekti, kad vaikas:

- kalbėtų aiškiai, taisyklingai artikuliuotų garsus, lavintų dikciją;
- domėtusi lietuvių, lenkų, rusų tautų kalbomis, ženklais, simbolika, literatūra, folkloru;
- kūrybiškai reikštų mintis žodžiu ir raštu;
- gebėtų įtikinti kitus ir klausytusi kitų;
- dalyvautų bendruose projektuose su kitataučiais.

Ugdymo gairės	Vaikų veikseną		Pasiekimai
	Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius	
Vaikai skatinami kalbėti ir aptarti kaip saugiai elgtis su nepažįstamais suaugusiais	<ul style="list-style-type: none"> • Susipažįsta su grupės ir darželio darbuotojais, kolektyvu (pvz., pasisveikinimo ir atsisveikinimo ritualai, pirštukiniai žaidimai, klausosi gimtosios kalbos grožinės literatūros kūrinių, žaidžia ratelio žaidimus). • Reaguoja kalba, mimika, gestais į grupės suaugusiojo prašymus, nurodymus atlikti kokį nors veiksmą, atsako kalbinamas (pvz., žaidžia kortelių, stalo žaidimus, varto knygas). • Veiklos, pasivaikščiavimo metu, domisi naujais vaikais, suaugusiais, objektais artimiausioje aplinkoje. • Supranta ir suvokia vieno – dviejų sakinių 	<ul style="list-style-type: none"> • Stebi ir komentuoja kaip saugiai elgtis su nepažįstamais suaugusiais (pvz., vaizdinė, didaktinė medžiaga lietuvių, rusų, lenkų kalbomis). • Žino ir supranta kaip reikia elgtis su pažįstamais ir nepažįstamais žmonėmis (pvz., švenčių su šeimos nariais metu, bendruose įstaigos lietuvių, rusų, lenkų kalbomis renginiuose, svečiuojantis kitose grupėse ar išvykus už darželio ribų). • Žiūri animacinius, mokomuosius edukacinius filmukus, kaip saugiai elgtis su nepažįstamais suaugusiais supranta ir aptaria įvykius, veikėjų elgesį, pasekmes, istorijas, emocijas. 	6.3.

	<p>instrukciją, suaugusiojo žodžius ir kontekstinę prasmę.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tinkamai reaguoja į pažįstamus ir nepažįstamus žmones (pvz., švenčių su šeimos nariais metu, bendruose įstaigos lietuvių, rusų, lenkų kalbomis renginiuose, svečiuojantis kitose grupėse). 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuria ir improvizuoja istorijas apie saugų elgesį, įtraukia veikėjus į siužetą (pvz., lėlės, marionetės ir pan.). Įsiklauso į savo ir kito balsą, tembrą, nuotaiką. 	
<p>Būdami grupėje ir kurdami bendrus darbus, projektus mokosi bendrauti ir bendradarbiauti, spręsti tarpusavio nesutarimus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Išklauso ir išgirsta grupės taisykles, stengiasi jų laikytis. • Klausio trumpų pasakojimų, pasakų (apie gyvūnus), dainuojamosios tautosakos. Mimika, gestais, kalba stengiasi aptarti kaip veikejas elgesi. • Tinkamas elgesys aptariamas ir paskatinamas, savomis sugalvotomis skatinimo priemonėmis. • Pasako “ačiū”, “prašau”, “atsiprašau”. • Žaidžia ratelio, judriuosius žaidimus, mokosi pasikartojančio veiksmo, išlaukia savo eilės. • Kuria, žaidžia šalia draugų, stengiasi dalintis priemonėmis, žaislais bei tinkamai reaguoti į atimtą daiktą, žaislą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuria, aptaria grupės taisykles, samprotauja kodėl reikia jų laikytis, supranta leistino elgesio ribas. • Kuria bendrus darbus, projektus, su kitais derina savo idėjas, ketinimus, aptaria veiksmus. • Žiūri animacinius filmukus, klausio sekamų radio pasakų aptaria tinkamą veikėjų elgesį, atpažįsta juos pagal balsus, tembrą, intonacijas. • Žaidžia žaidimus su taisyklėmis, komandinius žaidimus, tariasi, dalinasi. • Pastebi, įvardina tinkamo elgesio pavyzdžius, stengiasi pats susitvardyti, apriboti savo įgeidžius (pvz., dalyvaudamas bendruose lietuvių, lenkų, rusų kalbų renginiuose, talkose, viktorinose, varžybose ir pan.). 	7.2.
<p>Kuriamos susikaupimo, atidumo, kalbėjimo po vieną situacijos</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Klausio lietuvių, lenkų, rusų kalbomis skaitomų ar audio įrašų, trumpų pasakų, eilėraščių, dainuojamosios, smulkiosios tautosakos (pvz., paukščių balsų pamėgdžiojimų, gamtos garsų), stengiasi įsiklausyti ir juos kartoti. • Vaiko pastangos pastiprinamos, kai jie kantriai klausio kalbėtojo, pasakotojo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kompiuterines priemones dėka vaikai girdi lietuvių, lenkų, rusų kalba įvairius personažus, įsiklauso į skirtingus balsus, tembrus, kalbėjimo stilių, juos aptaria. • Žiūri filmukus, klausio audio įrašų, girdi lietuvių, lenkų, rusų kalba kalbančius žmones, pasakų personažus. • Klausio skaitomų, sekamų pasakų, pasakojimų, legendų, mitų ir pan. 	8.1.
<p>Drąsinami kalbėti, diskutuoti, laikantis kalbos taisyklių, suprasti vienas kitą.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kalba aiškiai, garsiai, stengiasi taisyklingai tarti žinomas ar naujus žodžius. • Kalba 2 - 3 sakiniais apie save, savo norus, poreikius, nutikimą, šeimą, transportą ir pan. • Eiliuoja tekstus pirštukų žaidimuose – 	<ul style="list-style-type: none"> • Tobulina savo gimtosios kalbos tartį, mokosi valdyti balso stiprumą, kalbėjimo tempą ir intonaciją. • Pasakoja, dalinasi išpūdžiais, savijauta, sumanymais, jausmais apie matytus įvykius, 	8.2., 8.5.

	vaidinimuose: išbando skirtingas intonacijas, kalbėjimo tempą, balso stiprumą, lavina smulkiają ir stambiają motoriką, pirštų judesių koordinaciją.	šėimos istorijas, gamtos reiškinius ir pan. <ul style="list-style-type: none"> • Skanduoja dviėiles, ketureiles lietuvių, lenkų, rusų kalba skanduotes. • Žaidžia kortelių, stalo žaidimus, aptaria kalbos kultūros taisykles, plėtoja ir įtvirtina lietuvių, lenkų, rusų kalbos naujus žodžius. 	
Klausosi skaitomų grožinės literatūros, įvairių žanrų tautosakos kūrinis, pasakoja, deklamuoja	<ul style="list-style-type: none"> • Klausosi gimtosios kalbos liaudies tautosakos ir grožinės literatūros kūrinis. • Kartoja trumpus posakius, eilėraščius, žaidinimus, dainelių žodelius. 	<ul style="list-style-type: none"> • Klausosi lietuvių, lenkų, rusų liaudies tautosakos ir grožinės literatūros kūrinis. • Aptaria girdėtą (veiklos su garso ir vaizdo įrašais) pasaką, pasakojimą, legendą, mitus, įvardina ir apibūdina veikėjus. • Deklamuoja lietuvių, lenkų, rusų kalba trumpus eilėraščius. 	8.6.
Skatinami domėtis raidėmis, žodžiais bei įvairiais grafiniais simboliais ir jų reikšmėmis, juos skaityti.	<ul style="list-style-type: none"> • Kopijuoja, piešia raides, simbolius. • Varto knygeles, žaidžia kortelių, stalo žaidimus, atranda ir parodo panašias raides. • Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, simbolius, klausinėja kas čia? 	<ul style="list-style-type: none"> • Ieško tekstuose ar aplinkoje žinomas raides, simbolius. • Rašo raides, simbolius, trumpus žodžius savo užrašuose. • Orientuojasi kompiuterinėje klaviatūroje ir rašo raides, žodžius, trumpus sakinius. • Savarankiškai ar padedant suaugusiam skaito užrašus grupėje, darželio aplinkoje, išvykų metu. • Skaito interaktyviosiose mokomosiosiose priemonėse, internete, knygose, stenduose lietuvių, lenkų, rusų kalba užrašytus trumpus žodžius. 	9.1., 9.3.
Savo išgyvenimus, patirtį, mintis perteikia įvairiais būdais, ieško ir atranda įvairius sprendimų būdus.	<ul style="list-style-type: none"> • Piešia, “rašo” laiškus, palinkėjimus, sveikinimus draugams, šėimos nariams. • Šoka ratelius, klausosi gimtosios kalbos dainelių, jaučia melodijos ir eiliuotos kalbos skambesį ir grožį, supranta žodžius, įsisavina naujas kalbines struktūras. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuria, pasakoja istorijas, improvizuoja su trumpais žodžiais, sakiniiais, įtraukia veikėjus į siužetą. • Improvizuoja kūno ir žodine kalba, raiška (mimika, balso tembru, intensyvumu, gestais ir pan.). • Supranta ir mokosi skirti lietuvių, lenkų, rusų kalbų frazes, žodžius, skiemenis, įsisavina naujas kalbines struktūras. 	16.2.

		<ul style="list-style-type: none"> • Domisi savo ir kitų kalbų tarmėmis, kalbomis, dalyvauja bendruose projektuose su kitataučiais. 	
Domisi naujais, nežinomais, sudėtingais dalykais, geba išvelgti problemas, klausinėti, diskutuoti, isivaizduoti, fantazuoti.	<ul style="list-style-type: none"> • Smalsauja, domisi, tyrinėja, klausinėja (kas čia?, kodėl?) apie artimiausią aplinką. • Kuria ir savitai eksperimentuoja su įvairiomis medžiagomis, priemonėmis. • Žaismingai improvizuoja su naujai išgirstais žodžiais, garsais, frazėmis. • Žaidžia vaidmeninius žaidimus. 	<ul style="list-style-type: none"> • ITK priemonėse, internete – atpažįsta gimtosios kalbos žodžius ir suvokia jų reikšmę. • Orientuojasi kompiuterinėje klaviatūroje ir rašo raides, žodžius, trumpus sakinius, kuria istorijas, trumpus pristatymus apie save, gamtos reiškinius, transportą ir pan. • Domisi, klausinėja, diskutuoja apie Lietuvos etnografinius regionus, tautinių mažumų savitumus, išbando veiklos, saviraiškos galimybes. • Kuria, patys gamina pastatomas paveikslėlių knygas, rengia projektus rašo trumpą, nesudėtingą tekstą naudojant ITK, juos pristato draugams. 	17.1., 17.2.

Specialiųjų ir ypatingų (kalbos ir komunikacijos) gebėjimų ugdymas(is)

Ugdymo gairės	Vaikų veiksmas	Pasiekimai
	Ikimokyklinis amžius	
Vaikai skatinami reikšti mintis žodžiu, naudojasi kalbos normomis, taisyklėmis	<ul style="list-style-type: none"> • Kalba sąvokomis “garsas”, “raidė”, jas skiria. • Sudarinėja ir vartoja kalboje pusdalyvius. • Skiria garsus, skiemenis, žodžius, nustato garso vietą žodyje, pvz., “Papūga”, “Slėpynės” – išgirdus žodyje garsą Z, Ž žodžio schemas kortelėje pažymi jo vietą raide. • Taisyklingai artikuliuoja garsus. • Kalba, atsako į klausimus vientisiniais, išplėstiniais ir sudėtiniais sakiniais su jungtukais, jaustukais. • Kalboje vartoja ištiktukus. • Kalboje vartoja antonimus, sinonimus, pvz., „Pasakyk atvirkščiai”. 	8.5., 18.2.

Sudaromos sąlygos domėtis savo ir kitomis kalbomis, tarmėmis.	<ul style="list-style-type: none"> • Tyrinėja lietuvių, lenkų, rusų abėcėles, analizuoja skirtumus ir panašumus. • Kopijuoja, rašo spausdintomis raidėmis (lietuvių, lenkų, rusų kalbų) žodžius. • Klausio audio įrašų, žiūri animacinius filmukus, aiškinasi kur kokiomis kalbomis (lietuvių, lenkų, rusų) bendraujama. • Kalba savo ir kitų kalbų žodžiais, posakiais. 	8.1., 8.2., 9.2.
---	--	------------------------

SOCIALINĖ ATSAKOMYBĖ

Siekti, kad vaikas:

- atsakingai rūpintusi savimi ir savo aplinka;
- gebėtų atpažinti, suprasti kitokius, užmegztą geranorišką dialogą ir rūpintusi kitokiais;
- kūrybingai reikštų savo nuomonę, poziciją, dalintusi informacija ir žiniomis su draugais, šeimos nariais;
- būtų atviras kitokiam požiūriui, pozityvioms iniciatyvoms, naujovėms; supratingai priimtų pokyčius;
- domėtusi Lietuvos krašto etnografiniais regionais, tautinėmis mažumomis;
- noriai dalyvautų bendruose projektuose, formuluotų ir siektų bendrų tikslų, taptų komandos nariu.

Ugdymo gairės	Veiksena		Pasiekimai
	Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis	
Skatinami atpažinti kitų žmonių jausmus, tinkamai į juos reaguoti.	<ul style="list-style-type: none"> • Žaisdami vaidmeninius žaidimus, veiklos metu (pvz., stebi save ir kitus veidrodyje), atpažįsta kito vaiko ar suaugusiojo emocijų išraišką, tinkamai į ją reaguoja. • Žaidžia kortelių, stalo žaidimus, apžiūri, įvardina emocijos paveikslėliuose. • Varto šeimos foto albumus, knygas, žurnalus, parodo mimika, gestais, kalba įvardina žmonių nuotaikas, jausmus. • Žiūri gimtąją kalba inscenizacijas, vaidinimus, improvizacijas, muzikines veiklas, pastebi ir rodo savo emocijas, nuotaikas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Klausio lietuvių, lenkų, rusų kalbomis grožinės literatūros kūrinių, žiūri edukacinius filmus, samprotauja apie turinį, nuotaiką, veikėjų emocijas ir pan. • Žaidžia kortelių, stalo žaidimus (pvz., „Mano jausmai“, „Atpažink ir pavadink“, „Jausmų knygelė“). • Žiūri lietuvių, lenkų, rusų kalbomis inscenizacijas, vaidinimus, improvizacijas, animacinius filmus, dalyvauja bendruose kūrybiniuose projektuose, veiklose pastebi, vertina ir rodo savo emocijas, nuotaikas. 	3.2

<p>Atskleidžia bendrumo su šeima, grupe jausmus, tautinio tapatumo jausmus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Klauso gimtosios kalbos dainelių, grožinės literatūros kūrinų, tautosakos apie šeimą, kalba apie veikėjų darbą, pamokymus. • Varto šeimos foto albumus, knygas, žurnalus įvardina, parodo žmonių kūno (5 – 6) dalis, skiria berniukas – mergaitė. • Žaidžia kortelių, stalo žaidimus, tikisi suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo. • Žaidžia vaidmeninius žaidimus, įsijaučia į roles (pvz., mamos, tėčio ir pan.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Samprotauja, apibūdina save (pomėgiai, norai, interesus ir pan.). • Varto šeimos foto albumus, pasakoja apie šeimą, tradicijas, papročius, pramogas ir pan. • Įvaldo „Ekspertų metodą“, kartu su šeima rengia bendrus ITK projektus (pvz., apie sportą, mitybą, pramogas ir pan.). • Kuria, patys gamina pastatomas paveikslėlių knygas, trumpai rašo apie šeimą, grupę, Tėvynę, pristato draugams. • Kuria, piešia, rašo kvietimus į šeimos kalendorines šventes, „Diena su vaiku“ pramogas. 	<p>5.2.</p>
<p>Kuriamos situacijos, atsiskirti nuo tėvų ir pasitikėti pedagogais.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kartu su šeima, pedagogais kuria, laikosi atsisveikinimo – pasisveikinimo ritualų. • Tyrinėja, vertina grupės aplinką, žaislus, daiktus ir pan. • Varto knygeles, klausosi skaitomų, sekamų pasakų apie draugystę. • Žaidžia slėpynes (pvz., “Veidelis” – užsidengia, atsidengia). 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuria, laikosi atsisveikinimo – pasisveikinimo ritualų su vaikais ir suaugusiais. • Žaidžia vaidmeninius - siužetinius žaidimus (pvz., „Gydytoja“, „Kirpykla“, „Šeima“ ir pan), įtraukia suaugusius. • Teikia siūlymus, samprotauja, kuria grupės, išvykų elgesio taisykles, stengiasi jų laikytis, primena kitiems. 	<p>6.1</p>
<p>Mokosi palaikyti partneriškus santykius su pedagogais</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Prašo pagalbos, klausia, pasakoja apie save. • Mėgdžioja suaugusiųjų veiksmus, žodžius, frazes ir pan. • Dalyvauja pramogose, šventėse, priimant svečius iš kitos grupės. • Šoka ratelius – žaidimus, dainuoja. • Žaidžia kortelių, stalo, vaidmeninius – siužetinius žaidimus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuria, improvizuoja, tariasi, įtraukia suaugusįjį į savo veiklą, vaidmeninius – siužetinius žaidimus. • Dalyvauja lietuvių, lenkų, rusų kalbų pramogose, šventėse, išvykose, ekskursijose, siekia susitarimų, prašo pagalbos. • Rengia bendrus projektus (ITK), kviečia, priima svečius bei patys vyksta į kitą grupę. 	<p>6.2</p>
<p>Užmezga, palaiko geranoriškus santykius su vienu ar keliais vaikais.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stebi, tyrinėja, stengiasi įsilieti į kitų vaikų veiklą. • Klauso pasakojimų, pasakų apie draugus, draugystę. • Žaidžia kortelių, stalo, vaidmeninius, žaidimus, piešia, varto knygeles greta kitų vaikų. 	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia vaidmeninius – siužetinius, kortelių, stalo žaidimus su taisyklėmis, slėpynes, tariasi, derasi su kitais vaikais. • Dalyvauja bendrose “<i>vaikų talkose</i>”, tvarkant žaislus, darbo vietą, grupės, lauko aikštelės aplinką. 	<p>7.1, 7.3</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Padeda naujiems vaikams pažinti grupę, įsitraukti į veiklas. • Žaidžia ratelio, judriuosius žaidimus, kuriuose reikia atlikti paeiliui arba keliems vienu metu veiksmus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Klauso grožinės literatūros kūrinų, aptaria, samprotauja apie draugus, draugystę. • Kuria grupės albumus (draugų nuotraukos, piešiniai ir pan.). • Žiūri animacinius filmus apie draugystę, aptaria turinį, veikėjų elgesį, pamokymus ir pan. 	
Sudaromos sąlygos vaikui kalbėti, išsakyti savo patirtį, išgyvenimus su vaikais, suaugusiais	<ul style="list-style-type: none"> • Kalba gimtąja kalba (ar skleidžia čiaušėjimo garsus), ką matė, girdėjo, veikė, ko nori pats, pasakojimą išreiškia mimika, gestais, poza. • Deklamuoja trumpus eilėraštkus, posakius, dainuoja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Natūraliai kalba kitiems apie tai, ką žino, ką matė, kur buvo, ko nori, ką jaučia, mėgdžioja suaugusiųjų kalbą, tartį, intonacijas, tembrą. • Žaisdamas, veikdamas laikosi elementarių kalbinio etiketo normų, žiūri į akis. 	8.3
Domisi socialine aplinka, ją tyrinėja, pažįsta	<ul style="list-style-type: none"> • Laisvai orientuojasi grupės aplinkoje, žino kur salė, kitų vaikų grupės, virtuvė ir pan. • Tvarko padedant suaugusiems, paima ir padeda žaislus, daiktus, įrankius į jų vietą. • Stebi, tyrinėja, atpažįsta lauko aikštelės aplinką, žino ribas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pažįsta, pasakoja apie gyvenamosios vietovės objektus (kur gyvena, namų numerius, gatvių pavadinimus, autobuso numerius ir pan.). • Žino namų adresą. • Pasakoja apie šeimą, gimines (kur gyvena, ką veikia ir pan.), jų buitį, tradicijas, papročius. • Dalyvauja išvykose, ekskursijose į tėvų darbovietes. Kalba apie tėvų profesijas. 	10.1
Pats susiranda veiklą ir ją turtingai plėtoja.	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia kortelių, stalo žaidimus, su statybine, konstrukcine medžiaga ir pan. • Piešia su įvairiomis piešimo priemonėmis. • Varto knygas, albumus ir pan. • Tyrinėja artimiausią aplinką. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pats pasirenka veiklą (piešia, varto knygas, stato ir pan.), kuria menines, siužetines linijas. • Susidomi inspiruota veikla, ją išradingai plėtoja. 	14.1

Specialiųjų ir ypatingų (kalbos ir komunikacijos) gebėjimų ugdymas(is)

Ugdymo gairės	Vaikų veikiena	Pasiekimai
	Ikimokyklinis amžius	

Aptariamos kalbos kultūros, mandagaus bendravimo normos, taisyklės.	<ul style="list-style-type: none"> • Kalba, aptaria, vartoja žodžius ir posakius, pvz. Kalėdų senelis, kalėdaitis ir pan. • Kuria žodžius su mažybinėmis ir maloninėmis priesagomis, pvz., mama, motulė, mamytė ir pan. • Kalba savarankiškai, taisyklingai vartoja daiktavardžius, būdvardžius, veiksmažodžius. • Tyrinėja, sudarinėja ir plėtoja sakinius, vartodamas žinomas sąvokas, pvz., „Pasakyk daugiau”. 	4.1., 6.2., 8.5
---	---	-----------------------

PAŽINIMO INOVATYVUMAS

Siekti, kad vaikas:

- drąsiai tyrinėtu, eksperimentuotu, atrastu naujus sprendimų būdus;
- rūpintusi artimiausia aplinka, atsakytų už savo veiksmus;
- smalsiai domėtusi Lietuvos krašto kultūros paminklais ir gamtos paveldo objektais;
- rinktu, analizuotu, kombinuotu informaciją, naudotusi informacinėmis technologijomis;
- keltų asmeninius tikslus, kūrybiškai reikštų mintis, interpretuotų savo išpūdžius, patirtį.

Ugdymo gairės	Vaiko veikseną		Pasiekimai
	Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius	
Skatinami kalbėti, klausinėti apie supančią aplinką	<ul style="list-style-type: none"> • Kalba dviejų - trijų sakinių kalba apie tai, ką mato, girdi, grupės, darželio aplinkoje. • Klausinėja kas čia?, kodėl?, stengiasi įsiminti artimiausios aplinkos naujus daiktus, gamtos objektus, reiškinius ir pan. • Varto knygas, enciklopedijas, kalba, klausinėja apie aplinkos objektus (gyvūniją, augmeniją, gamtos reiškinius ir pan.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Stebi, aptaria, diskutuoja apie aplinkos objektus, gamtos reiškinius ir pan. • Klausinėja kam? kodėl? kada? kur? kaip? kas? • Pasakoja apie gamtą, ekologiją, aplinką vartodamas naujai išgirstus, specifinius, sudėtingesnės sandaros žodžius. • Tyrinėja, diskutuoja apie gyvenamosios vietos, darželio apylinkes. • Žaidžia kortelių, stalo žaidimus, kalba, diskutuoja, aptaria paveikslėlius apie Lietuvos krašto aplinkos objektus. 	8.4.
Rašo, piešia raides, žodžius, įvairius	<ul style="list-style-type: none"> • Stebi suaugusius rašančiuosius rašymo priemonėmis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tyrinėja gimtosios kalbos spausdintą, rašytą tekstus. 	9.2.

simbolius	<ul style="list-style-type: none"> • Atranda raides, žodžius, įvairius simbolius grupės aplinkoje. Juos brauko, liečia pirštais. • Piešia, keverzioja įvairias linijas, simbolius įvairiomis rašymo priemonėmis. • Kuria, „rašo“ laiškus, sveikinimus, linkėjimus. • Dėlioja raidžių trafaretus ant „Šviesos“ stalo, juos apvedžioja, spalvina. 	<ul style="list-style-type: none"> • Orientuojasi kompiuterinėje klaviatūroje, rašo gimtosios kalbos raides, žodžius, trumpus sakinius apie supančią aplinką. • Mokosi lietuvių, lenkų, rusų kalbų abėcėles. • Rašo, kopijuoja savo vardą lietuvių, lenkų, rusų kalbomis. • Eksperimentuoja su įvairiomis rašymo priemonėmis. • Rašo „Žodžių žemėlapi“, „Nebaigti sakiniai“. • Dėlioja raides, žodžius, kuria sakinius, raidžių mozaikas ant „Šviesos“ stalo, magnetinės lentos. 	
Domisi gamtine aplinka, tyrinėja, pažįsta	<ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta ir gimtąją kalbą įvardina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančius augalus, gyvūnus. • Tyrinėja gamtines medžiagas (medis, akmuo, smėlis, vanduo), įvardina jų savybes. • Ieško, klausia kas čia? kodėl? ir randa informaciją įvairiuose šaltiniuose (knygos, enciklopedijos, kortelės, paveikslėliai ir pan.) apie gamtos objektus, reiškinius. • Klausosi grožinės literatūros, muzikos kūrinių apie gamtą. Atkartoja žodžius, pamėgdžiojimus ir pan. • Žaidžia kortelių, stalo žaidimus apie gamtą, aplinką. 	<ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta, samprotauja, diskutuoja apie gyvūnus, augalus, gamtos reiškinius ir pan. • Stebi, tyrinėja, ieško informacijos įvairiuose šaltiniuose, nustato, pagrindžia gamtos pokyčių priežastis. • Tyrinėja, eksperimentuoja su magnetu, vandeniu, gamtine medžiaga ir pan. • Sėja, sodina, prižiūri augalus, stebi jų augimą, fiksuoja pokyčius, vertina, rengia pristatymus. • Kuria, konstruoja, modeliuoja su gamtine medžiaga. • Mokosi taupiai naudoti(s) gamtos išteklius. • Dalyvauja išvykose ekologiniais takais, ekskursijose, virtualiose kelionėse po Lietuvos krašto gamtos objektus. 	10.2, 10.3
Skaičiuoja, matuoja	<ul style="list-style-type: none"> • Skaičiuoja, rūšiuoja, dėlioja vienas, du, daug (parodo pirštukais, kiek turi metų). • Suvokia diena – naktis. • Bando lyginti daiktus pagal formą, dydį ir spalvą. • Grupuoja ir klasifikuoja daiktus, žaislus. • Dėlioja piramides pagal spalvą, dydį, ilgį, formą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skaičiuoja, lygina, sprendžia praktinius sudėties ir atminties užduotis su daiktais (iki 10). • Vartoja kelintinius skaitvardžius. • Matoja, lygina daiktus pagal ilgį, storį, aukštį, masę. • Orientuojasi erdvėje. • Skiria geometrines formas. • Suvokia praeitį – ateitį – dabartį, skiria sąvokas 	11.1, 11.2, 11.3, 11.4

	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia kortelių, stalo žaidimus su matematinėmis užduotimis. 	<p>šiandien, vakar, rytoj.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Matuoja, skaičiuoja įvairiomis priemonėmis (liniuotė, laikrodis, kalendorius, svarstyklės ir pan.), naudojasi vienu ar keliais sąlyginiais matais. • Žaidžia kortelių, stalo žaidimus su skaičių trafaretais, skaičių kortelėmis, skaičiavimo pagaliukais, sutartiniais ženklais, pinigų pavyzdžiais ir pan. • Žaidžia kūrybinius – siužetinius, sportinius žaidimus, estafetes. • Atlieka įvairias užduotis, naudojasi įvairiomis mokymosi priemonėmis (kompiuteriu, skaičiavimo mašinėle ir pan.). 	
Tyrinėja, išbando įvairius būdus ir priemones	<ul style="list-style-type: none"> • Stebi, klauso, liečia, uočia, ragauja daržoves, vaisius, žaislus, daiktus. • Žaisdamas išbando naujus žaislus, daiktus, medžiagas, nustato veikimo galimybes. Rodo kitiems, ką pavyko padaryti. • Tyrinėja, išbando spalvas, formas, daiktus, jų padėtį erdvėje. • Tyrinėja, eksperimentuoja, kuria su įvairiomis medžiagomis, dailės priemonėmis. • Žaidžia kortelių, stalo žaidimus, grupuoja, klasifikuoja daiktus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tyrinėja žmogaus kūno, augalo, gyvūno sandaras. • Tikslingai grupuoja ir klasifikuoja. • Tyrinėja naudodamasis įvairiais prietaisais (padidinimo stiklu, mikroskopu, teleskopu, liniuote, žiūronais, svarstyklėmis, termometrais, mėgintuvėliais ir pan.) • Tyrinėja, manipuliuoja tikrais prietaisais, įrankiais (kompiuteriu, laikrodžiu, telefonu, fotoaparatu ir kita technika). • Tyrinėja gamtinę medžiagą ir žmonių sukurtą produkciją. Nustato, įvardina tūrį, spalvą, ilgį, plotį, aukštį, svorį, naudingas žmogui savybes. • Tyrinėja, eksperimentuoja, kuria įvairiomis medžiagomis, rašymo priemonėmis. • Žiūri dokumentinius, edukacinius filmus (ITK, CD, DVD) apie Lietuvos krašto kultūrinę, istorinę, meninę aplinką, aptaria, analizuoja gautą informaciją, ją pristato kitiems. 	15.1, 15.2, 15.3
Sudaromos galimybės išmokti mokyti	<ul style="list-style-type: none"> • Stebi, tyrinėja aplinkos daiktus, išbando, atranda jų galimybes. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nustato problemą, naudoja B.S.Bloom klausinėjimo metodą. 	18.1, 18.2,

	<ul style="list-style-type: none"> • Tyrinėja aplinką už darželio ribų, kalba apie esančius objektus, įvardina, apibūdina savybes. Klausinėja kas čia? Kodėl? • Atkartoja šokių, ratelių, dainelių, žaidimų žodžius, veiksmus. • Domisi naujais žaislais, žaidimais, daiktais. • Patikusi veiksmą nuolat kartoja, rodo kitiems. • Stengiasi prižiūrėti, globoti augalus grupės aplinkoje ir darželio teritorijoje. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ieško, atranda informaciją įvairiuose šaltiniuose (knygos, enciklopedijos, žemėlapiai, skaitmeninės technologijos, internetas ir pan.). • Įvaldo „Ekspertų metodą“. • Modeliuoja, konstruoja, kuria savo aplinką. • Apmąsto, samprotauja, vertina savo atlikto darbo rezultatus. • Dalyvauja išvykose, ekskursijose į muziejus, botanikos sodą, planetariumą ir pan. • Bendruose projektuose kalba lietuvių, lenkų, rusų kalba. 	18.3
--	---	--	------

Specialiųjų ir ypatingų (kalbos ir komunikacijos) gebėjimų ugdymas(is)

Ugdymo gairės	Vaikų veiksmas	Pasiekimai
	Ikimokyklinis amžius	
Sudaromos sąlygos domėtis įvairiai informacijos šaltiniais	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi knyga: viršelis, puslapis, spavotos knygos, knyga be paveikslėlių, pasakų knyga, eilėraščių knyga, rašytojas, poetas. • Tyrinėja, naudojami žodynais, internetu, paieškos sistemomis (IKT). 	9.1., 15.3., 16.2.
Sudaromos galimybės kasdieninėje situacijose skaičiuoti, matuoti, lyginti, nagrinėti.	<ul style="list-style-type: none"> • Suvokia erdvę, įtvirtinama ėjimas labirintais (pvz., žodžiais: kairė – dešinė, arti – toli, aukštyn – žemyn ir pan., žaidimas “Laikrodis”). • Kalba, vartoja laiko, vietosrieveksmus. • Žaidžia kortelių žaidimus, sudarinėja naujus žodžius, sprendžia rebusus, piktogramas. • Skatinti kalboje vartoti kelintinius, kiekinius skaitvardžius ir įvardžius, pvz., „Aš – skaičių karalius”, „Vienas – daug”. • Analizuoja žodį, pvz., ploja, trepsi tiek kartų, kiek žodyje yra skiemenų, „Aidas”, „Surask mane”. 	11, 17.3.

SVEIKA IR SAUGI GYVENSENA

Siekti, kad vaikas:

- norėtų augti, keistis, tobulėti;
- siektų laikytis elementarių asmens higienos reikalavimų;
- stengtųsi būti savarankiškas bei būtų pasiruošęs keisti asmeninę kryptį;
- domėtųsi ir teiktų pirmenybę sveikam ir vertingam maistui;
- aktyviai judėtų, įtrauktų draugus, šeimos narius į bendrus sportinius renginius, pramogas;
- saugiai elgtųsi buityje, kelyje;
- pasitikėtų savimi ir tinkamai reaguotų į bendraamžius, suaugusiuosius ar nepažįstamus žmones;
- aktyviai žaistų, veiktų, kurtų, jausdamas savo kūno galimybes.

Ugdymo gairės	Vaikų veiksmas		Pasiekimai
	Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius	
Sudaromos situacijos įtvirtinti vaiko asmeninius valgymo ir mitybos įgūdžius	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia siužetinius žaidimus, pvz., „Su kuo meškiukas valgo?“. • Serviuoja padedant suaugusiam stalą. • Žiūri paveikslėlius apie sveiką, vertingą maistą, skaito eilėraščius, trumpus tekstus. • Ruošia, ragauja patiekalus iš daržovių, vaisių. • Žaidžia lietuvių, lenkų, rusų liaudies žaidimus, ratelius. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuria prie stalo elgesio taisykles, jų laikosi. • Apžiūri, serviuoja stalą, dėlioja stalo įrankius pagal maisto patiekalus. • Diskutuoja „Maisto piramidę“, ruošia, ragauja patiekalus iš daržovių, vaisių. • Žaidžia lietuvių, lenkų, rusų liaudies žaidimus, ratelius. 	1.1.
Skatinami palaikyti	<ul style="list-style-type: none"> • Kuria, piešia, lipdo, susitepus plauna, šluosto 	<ul style="list-style-type: none"> • Apžiūri švaros priemones, naudoja jas pagal 	1.2.

<p>kūno švaros ir aplinkos tvarkos.</p>	<p>rankas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tvarko, padedant suaugusio savo drabužius, žaislus, daiktus. • Klauso grožinės literatūros, tautosakos kūrinių apie švarą, tvarką. 	<p>paskirtį.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia žaidimus su vandeniu, muilu, kempine. • Klausosi lietuvių, lenkų, rusų liaudies tautosakos, grožinės literatūros kūrinių. • Žaidžia siužetinius – vaidmeninius žaidimus pvz., „Namai“, „Kirpykla“ ir pan. • Kuria aplikacijas, piešinius švaros akcijai. • Žiūri animacinius filmus apie švarą, tvarką, samprotauja, diskutuoja. 	
<p>Sudaromos realios situacijos mokytis saugaus elgesio.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Saugiai juda, veikia grupės aplinkoje. • Žaidžia kortelių žaidimus, susipažįsta su nesaugiais buities įrankiais, nežinomais daiktais. • Žaidžia judriuosius, ratelio žaidimus, keičiant kryptį. 	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi vaizdinėmis priemonėmis apie saugų elgesį, dalyvauja viktorinose. • Žiūri edukacinius - mokomuosius filmukus, samprotauja, diskutuoja apie saugų elgesį. • Dalyvauja saugaus elgesio savaitės mokymuose, susitikimuose su gaisrininku, gydytoju, policininku ir pan. • Samprotauja apie saugaus elgesio rašytines ir nerašytines taisykles. • Dalyvauja išvykose, ekskursijose, laikosi saugios kelionės taisyklių. 	<p>1.3.</p>
<p>Skatinami pajusti taisyklingą kūno laikyseną.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dalyvauja mankštose, stengiasi taisyklingai atlikti judesius. • Mokosi atlikti mažųjų jogos pratimus. • Padedant suaugusiam, mokosi taisyklingai stovėti, sėdėti, gulėti, judėti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Atlieka bendro lavinimo sportinius pratimus rytinėje mankštoje. • Stengiasi veiklos metu taisyklingai sėdėti, stovėti, gulėti. • Atlieka taisyklingai judesius, stebi, tyrinėja save veidrodyje. 	<p>1.4.</p>
<p>Lavinama stambioji motorika ir tenkinami fiziniai vaikų poreikiai.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Juda, lipa, ropoja per, po kliūtis, atlieka kūno koordinacijos, pusiausvyros pratimus. • Žaidžia judriuosius – siužetinius žaidimus su priemonėmis. • Atlieka tikslingus (siužetinius) bendrojo lavinimo pratimus su priemonėmis. • Juda įvairiomis kryptimis mažoje ir didelėje erdvėje. 	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia judriuosius – siužetinius žaidimus su priemonėmis. • Atlieka siužetinius bendrojo lavinimo pratimus, aerobikos judesius, jogos pratimus su priemonėmis. • Žaidžia sportinius – komandinius žaidimus (pvz., krepšinis, futbolas, badmintonas ir pan.). • Mokosi važinėti dviračiais, paspirtukais, riedlentėmis. triratukais ir pan. 	<p>2.1</p>

		<ul style="list-style-type: none"> • Mokosi „Šiaurinio” ėjimo su lazdomis. 	
Lavinami smulkiosios motorikos įgūdžiai, akių-rankos koordinacija	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia pirštukų žaidimus su eiliuotais ir neeiliuotais tekstais. • Piešia, karmo, lipdo ir pan., kuria darbelius su pirštais, delnu ir dailės priemonėmis, gamtine medžiaga. • Žaidžia vikrius pirštukų žaidimus, panaudodami gamtinę medžiagą, LEGO, smulkiąją statybinę medžiagą, kamuoliukus ir pan. 	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia siužetinius pirštukų žaidimus. • Kuria, lipdo su moliu, modelinu, tešla, plastelinu. • Veria sagas, karoliukus, gamtinę medžiagą, riša ir pan. • Siuva, siuvinėja, neria, pina ir pan. (su įvairaus storio siūlais). • Karmo, kuria karpinius, vitražus, erdvines skulptūras ir pan. • Tyrinėja su žniplėmis, pincetu, gamtine medžiaga. • Dėlioja, konstruoja LEGO, smulkiąją statybinę medžiagą ir pan. 	2.2.
Sudaromos sąlygos suvokti, apmąstyti ir pavadinti savo bei kitų nuotaikas, jausmus.	<ul style="list-style-type: none"> • Varto knygeles, albumus, žurnalus ir pan., stebi ir įvardina garsu, mimika, gestais jausmus. • Žaidžia siužetinius žaidimus. • Klausosi skaitomų grožinės literatūros, tautosakos kūrinius. • Klausosi dainų, muzikins pasakas, kūrinių, įsijaučia į muzikos garsus. • Stebi spektaklius, improvizacijas, inscenizacijas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Varto, žiūri, pasakoja knygas, įvardina personažų nuotaikas. • Klausosi muzikinius kūrinius, samprotauja. • Stebi teatralinę veiklą, samprotauja, vertina personažus. • Kuria siužetinius – vaidmeninius žaidimus, spektaklius. • Žiūri animacinius filmus, klauso audio pasakų, įsijaučia į turinį, samprotauja, vertina, aptaria. 	3.1., 3.3
Sukuriamos situacijos nusiraminti, atsipalaiduoti.	<ul style="list-style-type: none"> • Muzikos kūrinių, dainavimo klausymas. • Muzikinių, gamtos garsų, imituojančių žaislų klausymas. • Piešia, daro mankštą, kvėpuoja ir pan. 	<ul style="list-style-type: none"> • Muzikos (CD, DVD įrašų) kūrinių klausymas. • Stebi gamtos vaizdus (pvz., pro grupės langą, aplinką lauke, ITK dokumentinius filmukus ir pan.). • Susikuria savo nusiramimo, gerų emocijų zoną (piešia, skaito ir pan.). 	4.1.
Tinkamai reiškia savo jausmus, išbando įvairius būdus.	<ul style="list-style-type: none"> • Klauso grožinės literatūros ir tautosakos kūrinius, jausmus, išgyvenimus išreiškia judesiu, mimika, gestais. 	<ul style="list-style-type: none"> • Klauso grožinės literatūros kūrinius, samprotauja apie savo jausmus, nusako kaip jaučiasi pats, kaip kiti vaikai, suaugusieji. 	4.2.

	<ul style="list-style-type: none"> • Savo jausmus išreiškia kūrybos procese: piešia, lipdo, konstruoja ir pan. • Žaidžia judrius, ramius, ratelio, vaidmeninius žaidimus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia siužetinius – vaidmeninius žaidimus, stebi savo ir kitų kūno signalus, imituoja skirtingas emocijas, jausmus. • Savo jausmus išreiškia kūrybos procese: piešia, lipdo, konstruoja ir pan. • Žiūri animacinius, mokomuosius filmus, diskutuoja apie įvairius gyvenimo įvykius, sukeltus jausmus, išgyvenimus. 	
Laikosi susitarimų, taisyklių.	<ul style="list-style-type: none"> • Stengiasi įsijausti į dienos ritmą (valgyti, žaisti, miegoti ir pan.). • Stebi, atkartoja suaugusiojo veiksmus, bando laikytis suaugusiojo prašymų. • Padedant suaugusiojo, laikosi grupėje nustatytos tvarkos (pvz., serviruoti stalą, tvarkyti žaislus, drabužius ir pan.). • Žaidžia kortelių, stalo žaidimus su taisyklėmis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Samprotauja, įvardina dienos ritmą, nusako naudingumą, prasmę, priima pasikeitimus. • Kuria, stengiasi laikytis grupės, draugystės taisyklių. • Žaidžia įvairius žaidimus su taisyklėmis. • Laikosi ir primena kitiems rašytines ir nerašytines taisykles salėje, svečiuose, išvykose, ekskursijose ir pan. 	4.3.
Sudaromos sąlygos vaiko asmeninio tapatumo jausmo raiškai	<ul style="list-style-type: none"> • Reaguoja, pasako savo vardą, pavardę. • Įvardina, parodo mergaitę, berniuką, savo kūno dalis, “mano” žaislas ir pan. • Žaidžia žaidimus, gestais, mimika, garsu įvardina savo norus, poreikius, interesus, nuotaikas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Varto knygas apie jausmus, emocijas, samprotauja. • Kuria pasakojimus, istoriją apie save, savo nuotaikas, nuotykius. • Žaidžia siužetinius – vaidmeninius žaidimus. • Vaidina, koncertuoja lietuvių, lenkų, rusų kalbomis tėvams, kitos grupės vaikams, džiugiasi bendravimu. 	5.1.
Pozityvus savęs vertinimas	<ul style="list-style-type: none"> • Sukuria savo atsisveikinimo - pasiveikinimo ritualus. • Įvairioje veikloje nusako „Aš pats“, „Aš noriu“ ir pan. • Laukia susaugusiojo pritarimo, pagyrimo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia siužetinius – vaidmeninius žaidimus, imituoja savo gebėjimus, pergales, siekia kitų pozityvaus vertinimo. • Kuria įvairias situacijas (vaidina, inscenizuoja, improvizuoja ir pan.), komentuoja ką nuveikė, laukia pritarimo, pagyrimo. 	5.3.
Sudaromos sąlygos pačiam susirasti veiklos ir turiningai ją plėtoti.	<ul style="list-style-type: none"> • Kuria, piešia, stato, žaidžia (pvz., „Namus“), varto knygas ir pan. • Naudoja, tyrinėja, išbando sportinį inventorių, daiktus, žaislus, esančius artimiausioje aplinkoje. 	<ul style="list-style-type: none"> • Realizuoja savo idėjas: piešia, varto knygas, žaidžia, rašo, stato, konstruoja, tyrinėja, kuria, inscenizuoja, improvizuoja ir pan. 	14.1.

<p>Įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą ugdymąsi skatinančią veiklą, susikoncentruoja ir išsradingai ją plėtoja.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pamėgdžioja suaugusiojo veiksmus, judesius, garsus, veiksena, įsitraukia į inspiruotą veiklą. • Žaidžia įvairius (kortelių, stalo, ratelio, statybinius ir pan.) žaidimus. Pats kuria, tęsia, plėtoja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas siužetinius – vaidmeninius, statybinius ir kitus žaidimus, imituoja suaugusiojo veiksmus, kuria savo naujus judesius ir jų junginius, imituoja juos garsu, mimika, improvizuoja ir pan. • Įsitraukia į inspiruotas, įdomias veiklas, žaidimus, kurie skatina vaikus kurti, tyrinėti, eksperimentuoti, pažinti, inscenizuoti ir pan. Patikusias idėjas kartuoja grupės veikloje, namuose. 	<p>14.2.</p>
--	---	---	--------------

Specialiųjų ir ypatingų (kalbos ir komunikacijos) gebėjimų ugdymas(is)

Ugdymo gairės	Vaikų veikseną	Pasiekimai
	Ikimokyklinis amžius	
<p>Drąsinami aiškiai kalbėti, diskutuoti, aptarti žodžių reikšmes, turtinti gimtosios kalbos žodyną.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kalba, savarankiškai vartoja daiktavardžius, būdvardžius, veiksmažodžius, pvz., žaidimas „Varžytuvės“. • Žaidžia kortelių, stalo žaidimus „Vaisiai“, „Daržovės“ ir pan., vartoja žodžius su mažybinėmis ir malonybinėmis priesagomis, pvz., obuolys, obuoliukas ir pan. • Žaidžia kalbos ir loginius žaidimus, turtina savo kalbos žodyną žodžiais, susijusiais su sveika mityba, kūno švaros ir aplinkos tvarka. 	<p>1.1., 1.2., 16.2., 17.4., 18.2</p>

Menas

Siekti, kad vaikas:

- ritmingai, melodingai atliktų lietuvių, lenkų, rusų liaudies folklorą; grotų, improvizuotų klausantis muzikos;
- kurtų, eksperimentuotų įvairiomis dailės technikomis, medžiagomis, priemonėmis;
- šoktų lietuvių, lenkų, rusų liaudies šokius, ratelius; klausantis muzikos improvizuotų kūno judesiais, šokio žingsneliais;
- žaistų siužetinius, vaidmeninius žaidimus; inscenuotų trumpas lietuvių, lenkų, rusų liaudies pasakas; improvizuotų tausosakos tekstais.

Ugdymo gairės	Veiksena		Pasiekimai
	Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius	
Siekiami spontaniška, emocijų, patirties, minčių išpūdžių raiška meninėmis priemonėmis, sudaromos sąlygos tyrinėjimams ir eksperimentavimui, kūrybiniams atradimams.	<ul style="list-style-type: none"> • Klausyti trumpus muzikos kūrinius, atpažinti kai kurias girdėtas melodijas, atkartoti mimika, gestais, judesiais. • Klausyti muzikos garsus, ritmiškai ploja, trepsi, tūpčioja, barškina, stuksena įvairiais daiktais, gamtine medžiaga, muzikos instrumentais. • Stebi, bando atkartoti siužetinius šokių judesius, naudoja priemones (pvz., skarelę). • Mėgdžioja suaugusiojo žaidimus, pirštukų žaidimų judesius, veiksmus, balso intonacijas. • Tyrinėja, išbando, eksperimentuoja su įvairiomis dailės priemonėmis: piešia pieštukais, kreidelėmis; tapo plačiu, siauru teptuku; anspauduoja su pirštais, teptuku, gamtine medžiaga; maišo pagrindines spalvas; plėšo, glamžo ir aplikuoja; minko modeliną, plasteliną, tešlą, lipdo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Klausyti gyvos muzikos (ar įrašų), autentiškų lietuvių, lenkų, rusų liaudies folkloro. • Apžiūri, tyrinėja lietuvių, lenkų, rusų liaudies muzikos instrumentus, groja, eksperimentuoja garsais, apie tai diskutuoja. • Klausyti pianino išgaunamų garsų, aukštą, žemą registrą (išsivaizduoja, įvardina vaizdinius), ritmą, tempą. • Girdi muzikos garsus, atlieka stipriuosius makro judesius. • Stebi lietuvių, lenkų, rusų liaudies ratelius, šokius, atkartoti trijų – keturių ir daugiau natūralių judesių seką. • Šoka, atkartoti autorinius ir kuria natūralius judesius su priemonėmis, medžiagomis (pvz., audiniais, gamtinė medžiaga ir pan.). • Tyrinėja, eksperimentuoja su rašymo, piešimo priemonėmis, atranda spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę (piešia, tapo, taško, pučia, glamžo, karmo, anspauduoja, siuva, pina, veria ir pan.). 	12.1, 12.2.

<p>Sudaromos sąlygos meninei kūrybai ir improvizacijai.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Klauso muzikos kūrinių, reaguoja į muzikos garsus, melodijas, balso intonacijas, atliepia mimika, gestais, spontaniškais judesiais. • Klauso muzikos garsų, improvizuoja balsu, niūniavimu, pritaria gamtine medžiaga (akmenukais, pagaliukais ir pan.). • Mėgdžioja žaidinimus, suaugusiojo judesius (saulės, gyvūnų, augalų judesius), emocijas, nuotaikas, garso intonacijas. • Šoka ratelius, atkartoja judesius, ploja, trepsi, linguoja, eina, pritupia, pasisuka. • Žaisdamas su daiktu ar žaislu atkartoja žaidinimus, atlieka matytus veiksmus, judesius, garsus (daugiausia bales a, o ir pan.). • Žiūri dailės albumus, paveikslus, nuotraukas, vaizduojančias įvairias piešimo technikas. • Spontaniškai, emociškai kuria dailės darbelius su įvairiomis rašymo, dailės priemonėmis, medžiagomis (piešia, tapo, lipdo, aplikuoja, dekoruoja, konstruoja), rodo suaugusiam, laukia pritarimo, pagyrimo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Klauso muzikos kūrinių atpažįsta, įvardina skirtumus, panašumus tempą, tembrą, muzikos nuotaiką, pritaria niūniavimu, judesiais, siūbavimu, dainavimu. • Klauso lietuvių, lenkų, rusų liaudies muzikos kūrinių, kuria naujų judesių derinius, imituoja siužetą, improvizuoja judesiais, muzikos instrumentais. • Klauso muzikos, šoka, improvizuoja, kuria natūralių judesių seką, išreiškdamas save, savo vaizdinius. • Žaidžia, vaidina (stalo, šešėlių teatras) trumpas inscenizacijas pagal literatūrinius, muzikinius siužetus, žaidžia stalo teatrą. • „Ekspertų metodas“ renka informaciją (ITK) apie dailės technikas, dailininkus, architektus ir pan., pristato draugams. • Domisi lietuvių, lenkų, rusų liaudies tautodaile eksperimentuoja įvairia dailės technika, priemonėmis, medžiagomis, kuria tautinius ornamentus, formas, spalvų derinius ir pan.). • Ekspozuoja dailės darbelius, rengia parodas. 	<p>12.3</p>
<p>Siekiami sudominti meninės (aplinkos, žmonių) kūrybos potyriams bei džiaugsmui.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Klauso liaudies folkloro, atkartoja, dainuoja trumpas daineles, ratelius, imituoja savais sukurtais judesiais. • Klauso trumpų klasikinės, šiuolaikinės muzikos kūrinių, išijaučia, pritaria niūniavimu, šokio judesiais, siūbavimu. • Žiūri, grožisi vaikų dailės darbėlių parodomis darželyje, profesionalų meno darbais albumuose, enciklopedijose. • Dalyvauja šeimos šventėse (šoka, dainuoja, inscenizuoja), stebi kitų vaikų pasirodymus. • Žiūri stektaklius, koncertus, vyksmą atliepia mimika, gestais, garsais. 	<ul style="list-style-type: none"> • Klauso klasikinės, šiuolaikinės muzikos kūrinių, lietuvių, lenkų, rusų liaudies folkloro. • Klauso, stebi, vertina vaizdo ir muzikos sąryšius (pvz., ITK - muzikiniai klipai, orkestrų koncertai, folkloro ansamblių koncertai ir pan.), samprotauja. • Stebi, tyrinėja, samprotauja apie gamtos grožį – gamtoje, žmoguje, meno kūrinuose. • Įsiklauso, aptaria tylos vertę (pvz., muzikinė pauzė), jaučia, samprotauja apie garsų, triukšmo žalą. • Dalyvauja vakaronėse, kalendorinėse šventėse, pramogose (pvz., lietuvių, lenkų, rusų liaudies 	<p>13.1</p>

		„Tautų vėrinukas“ ir pan.), išvykose, susitikimuose su muzikos, teatro, kino svečiais.	
Sudaromos galimybės meno raiškos, grožio pajautai, panaudojant priemones (spalvai, linijai, formai, judesiui, muzikos garsams ir kt.).	<ul style="list-style-type: none"> • Stebi, tyrinėja gamtos ir aplinkos daiktus, objektus, reiškinius, „vertina“ meno kūrinius, džiaugiasi, bando kopijuoti judesiais, garsais, mimika, savo kūryba (inscenizuoja, piešia, muzikuoja, šoka ir pan.). • Stebi vaidinimus, šokio elementus, dailės darbelius, klauso muzikos garsų, intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka. • Kuria, reiškia savo idėjas, mintis, patirtį, numato dailės priemones, medžiagas, muzikos instrumentus, aprangos elementus ir pan. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tyrinėja kontrastingus meno kūrinius, aplinką, išbando kopijuoja linijas, spalvas, formas (pvz., tautodailės ornamentus, motyvus: gyvybės medis, хохлома, гжель, ir pan.), eksperimentuoja plokštumoje ir erdvėje, atranda raiškos galimybes. • Žaidžia siužetinius – vaidmeninius žaidimus: persirengia įvairiais veikėjais, panaudoja įvairius aprangos elementus (kepures, karūnas, apsiaustus ir pan.). • Žaidžia lietuvių, lenkų, rusų liaudies grandinėlių žaidimus, šoka ratelius (водить хороводы). 	13.2
Sudaromos sąlygos potyrių raiškai bei meninei sklaidai.	<ul style="list-style-type: none"> • Pastebi, reaguoja emocijais garsais, gestais į spalvingas knygelių iliustracijas, dekoracijas, muzikos garsus, žaislus, teatro lėles, šokio elementus ir pan. • Pasako mimika, emocijais gestais, garsais ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, eilėraštis, šokis, vaidinimas, dailės darbelis. • Gėrisi, grožisi savo ir kitų kūryba (vaidinimai, parodos, koncertai, eilėraščių fiesta ir pan.), liečia, „kalbina“ draugą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta, gamtos garsus (gyvūnų, paukščių, vandens ir pan.), garsus iš aplinkos (transporto, fejerverkų ir pan.), jais grožisi, samprotauja, emocijai įvardina. • Klauso, vertina muzikos kūrinius, lietuvių, lenkų, rusų liaudies etnomuziką, piešia, niūniuoja, imituoja šokio judesiais, reiškia emocijas, nuotaikas, įtraukia draugus į veiksmą ir pats reaguoja į kitų nuomonę. • Žiūri animacinius, edukacinius filmus, stebi spektaklius, orkestrų koncertus, lietuvių, lenkų, rusų liaudies, sportinius (klasikinius, Lotynų Amerikos) šokių varžybas, konkursus, pasakoja, dalinasi išpūdžiais su draugais, įtikina kitus klausytis, įsiklauso į kitų nuomonę. 	13.3
Palaikomi ir pastiprinami spontaniški vaikų bandymai.	<ul style="list-style-type: none"> • Stebi suaugusiojo, vaikų veiksmus, pamėgdžioja, bando atlikti pats. • Nuolat kartoja patikusį ar nepasisėkusį veiksma (dainuoja, niūniuoja, inscenizuoja, šoka, sako 	<ul style="list-style-type: none"> • Stebi, kartoja jau matytus veiksmus (dainuoja daineles su judesiais, deklamuoja, vaidina, šoka ratelius, piešia, klįjuoja ir pan.), nuolat tobulina, kuria savaip. 	16.1

	trumpus eilėraščius, kuria dailės darbelius ir pan.).	<ul style="list-style-type: none"> • Kartoja patikusia idėją ar nepavykusį veiksmą. Dalinasi informacija, bendrauja, ieško pats ar kartu su suaugusiuoju, vaikais sprendimo būdų, realizuoja. • Žaidžia siužetinius – vaidmeninius, šoka ratelio žaidimus, koncertuoja, kuria vizualinius vaizdinius, supranta, samprotauja apie veiksmus, poelgius – pasekmes. 	
Skatinimas ugdytis mokymosi įpročius.	<ul style="list-style-type: none"> • Emocingai, drąsiai dainuoja, šoka, groja, vaidina, piešia, bando naujus ar kartoja patikusius, žinomus veiksmus. • Kartoja nepasisekusį veiksmą, gestais, mimika, garsais, judesiais prašo suaugusiojo, vaikų pagalbos arba meta veiklą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuria, žaidžia, juda, atlieka bendrus darbus, tariasi, derina savo sumanymus su kitais. Nepavykus įgyvendinti idėjos prašo pagalbos arba meta veiklą. • Aktyviai kartoja patikusį, pasisekusį veiksmą, nepasisekus bando įveikti sutiktus sunkumus: pasakoja, diskutuoja, analizuoja savo veiksmų pasekmes, ieško išeities, reaguoja į kitų nuomonę, supranta kas pavyko, kas ne. 	16.3
Sudaromos galimybės ieškoti atsakymų, netikėtų idėjų, kurti variantus, savaip pertvarkyti ir pritaikyti.	<ul style="list-style-type: none"> • Emocingai, aktyviai žaidžia žaidimus, vaidina, šoka, groja, dainuoja, savitai pritaiko, naudoja aplinkos priemones, medžiagas. • Žaisdamas, savaip keičia: jėdėjimo kryptį, garsą, siužetą, nuotaiką, spalvas, veiksmus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Savaip improvizuoja muzikos garsais, eilėmis, proza, kuria šokio judesius, kūrybiškai naudoja dailės priemones, medžiagas ir pan. • Pasitelkia vaizduotę, pasakoja, fantazuoja, nusako ką nori veikti, žaisti, piešti ir pan., įvardina, realizuoja idėjas. • Tariasi, sako savo nuomonę, diskutuoja, išklauso kitą, kuria ir įgyvendina idėjas, atliekant muzikos kūrinis, dainas, šokius, vaidinimus, dailės darbelius, naudoja aplinkoje esančiais drabužiais, tautodailės daiktus, įrankius. 	17.3
Palaikomi ir pastiprinami drąsus, ryžtingi vaikų kūrybiniai veiksmai.	<ul style="list-style-type: none"> • Kuria, reiškia savo idėjas, mintis, patirtį, numato dailės priemones, medžiagas, muzikos instrumentus, aprangos elementus ir pan. • Emocingai, drąsiai veikia grupės, lauko aplinkoje, naudoja įvairius daiktus, žaislus, džiaugiasi procesu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuria savaip, improvizuoja lietuvių, lenkų, rusų liaudies folkloro motyvus, šokių elementus. • Kuria spektakliukus (savo išgalvotą pasaką, istoriją) draugams, vaidina panaudodamas lėles, aprangos elementus ir pan. 	17.4

		<ul style="list-style-type: none"> • Kuria, komponuoja, modeliuoja vaizdus, dekoracijas, kaukes, drąsiai eksperimentuoja su įvairiomis rašymo, dailės tradicinėmis ir netradicinėmis priemonėmis, medžiagomis. 	
--	--	---	--

Specialiųjų ir ypatingų (kalbos ir komunikacijos) gebėjimų ugdymas(is)

Ugdymo gairės	Vaikų veikiena	Pasiekimai
	Ikimokyklinis amžius	
Sudaromos sąlygos kaupti patirtį, kurti, pasakoti, deklamuoti, improvizuoti.	<ul style="list-style-type: none"> • Improvizuoja, žaidžia perkeltinėmis žodžių ir posakių prasmėmis. • Kuria ir improvizuoja istorijas, pasakojimus pagal paveikslėlius, siužetines linijas. Įsiklauso į savo ir kito balsą, tembrą, nuotaiką, pvz., „Pora ne pora“, „Užbaik žodį“, muzikiniai žaidimai „Meškutė pabusk“, „Tamsu, tamsu žalioj girioj tamsu“. • Lavina diktiją greitakalbėmis, skaičiuotėmis, audijavimu. • Deklamuoja lietuvių, lenkų, rusų kalbomis proginis eilėraščius, mokosi dainelių. • Inscenizuoja, pasakoja savo kurtus tekstus, pasakas. • Piešia, aplikuoja, modeliuoja, komentuoja ką veikia. • Kuria, „rašo“ laiškus, palinkėjimus, sveikinimus. • Dalyvauja renginiuose (eilėraščių fiestoje, šventėse ir pan.), dalijasi išpūdžiais, reiškia savo mintis, nuomonę. 	3.3., 5.3., 7.2., 8.6., 9.2., 12.3., 17.4.,

Ugdymo pasiekimai ir jų vertinimas

Vaikų ugdymo(si) pažanga stebima ir fiksuojama vadovaujantis Pasiekimų aprašu. Vaikų pasiekimus ir pažangą vertina ikimokyklinio ugdymo pedagogai, logopedai, meninio ugdymo pedagogai, įstaigos vadovai.

Vertinimo metodai: stebėjimas, informacijos rinkimas, analizavimas ir pažangos fiksavimas pateikimo formoje, pateikimas tėvams (globėjams), specialistams, administracijai, numatoma tolesnė ugdymo(si) veikla.

Vertinimo dažnumas. *Pradinis* vaikų (pradėjus lankyti įstaigą ar po vasaros atostogų) pasiekimų vertinamas vyksta rudenį (rugsėjo pab.-spalio prad.)– mokslo metų pradžioje, kurio metu nustatomas vaiko pasiekimų lygis bei numatomi jo ugdymo(si) kryptis, uždaviniai.

Tarpinis vertinimas (mokslo metų viduryje) – taikomas ugdymo(si) problemų turintiems vaikams.

Mokslo metų *pabaigoje* pavasarį (balandžio mėn.) vertinimu siekiama išsiaiškinti, kuriose srityse vaiko pasiekimai yra aukšti ar nežymūs.

Fiksavimo ir pateikimo formos. Ikimokyklinio ugdymo pedagogas nuolat stebi (pasitelkiant kuo įvairiausius įrodymų rinkimo būdus) ir fiksuoja (pagal kriterijus) vaikų veikseną kasdieninėse ugdymosi situacijose, organizuoja individualius pokalbius su vaiku, kaupia ir analizuoja kiekvieno vaiko pasiekimų įrodymus (veiklos darbelius, samprotavimus, žodinę kūrybą, vaizdo įrašus ir kt.).

Informacija apie vaiko ugdymosi pasiekimus ir pažangą teikiama tėvams (globėjams) individualiai iš anksto susitarus, t.y. susitikimo metu, elektroniniu būdu. Šeima gauna apibendrinta vaiko pasiekimų vertinimą (žr. priedas 1). Bendra grupės situacija aptariama 2 kartus per mokslo metus tėvų (globėjų) susirinkimo metu – objektyviai analizuojami ugdymo(si) metodai ir priemonės, pasiekimai, pabrėžiama sėkmė.

Vertinimo medžiaga dokumentuojama vaiko pasiekimų aplankale (renkami vaikų darbeliai, pateikiamas pirminis vaiko pasiekimų lygis, daroma pažanga ir ugdymosi perspektyva). Vaikų pasiekimų įvertinimo duomenimis pedagogai remiasi planuodami ugdymo procesą, numatydami vaiko ugdymo(si) individualizavimą ir kt. Vertinimo duomenys neviešinami, archyvuojami 1 m. po išvykimo į mokyklą ar kitą įstaigą.